

HRVATSKI PLANINAR.

Vijesnik „Hrvatskoga planinarskoga društva“
u Zagrebu.

Dva uzlaza kraj Ortlera.

Piše dr. M. pl. Čačković.

Dne 11. kolovoza 1903. u 10 sati prije podne krenuh na kolima »mail-coach« od Trafoihotela (1541 m.). Dan prije padala je kiša, grmilo je i sijevalo, pa je sada bila ugodna vožnja, bez prašine, a i zrak vanredno čist, s toga i jasan vidik; jedino po gorama se još vijahu oblaci.

Veličanstvena cesta na Stilfserjoch jedna je od najljepših i najzanimivijih puteva staroga svijeta, a znamenita je u prvom redu s toga, što je najviša cesta u Europi, jer u svojoj najvišoj točki zvanoj »Ferdinandshöhe« dosije 2760 met. nad m.*). Sva je cesta 6 met. široka te imade uspon od 3 do najviše 7%, tako da se mogu ovuda voziti velika i teška, ali za putnike veoma ugodna mailcoach (kola), ako je i moraju vući 4 konja. Preko Stilfserjocha već se je u 14. stoljeću prelazilo stazom, a sadašnju izvrsnu cestu sagradi god. 1820—1824. austrijska vlada po osnovi inžinira C. Donegania uz trošak od blizu for. 1,200.000, te ju 1825. kano vojničku cestu predade prometu. Iza rata od 1859. većim se dijelom napusti, ali kada su stali planinari sve više skretati u ove krajeve, obnovljena bi opet 1870. Sada u ljetu otvorena je za promet i u uzornom redu. Ovom se cestom može svaki putnik najudobnije bez ikakva napora vozeći se lagodno u kolima uspeti do zamjerne visine od 2760 m. i doći u neposrednu blizinu viječnoga snijega i leda.

Usred šume crnogorice cesta se diže mnogobrojnim zavojima. Oko ne može da miruje, već neprestano imade da gleda sada veličanstvenu narav, a sada opet umjetno gradjenu cestu. Nakon vožnje od nešto preko sata dodju kola do »weissen Knot« (1063 m.) t. j. do mramornog obeliska, što ga je austrijsko planinarsko društvo podiglo u spomen Josipu Pichleru, prozvanom Passeyer Josele,

*) U Alpama uspinju se vozne ceste još do slijedećih visina: Col de Galibier 2658, Wormser Joch 2512, Furka 2436, Fluela 2405, Bernina 2331, Albula 2313, Julier 2287, Mali Sv. Bernhard 2436 (preko Vel. Sv. Bernharda 2472 ne može se voziti), Ofenpass 2155, Splügen 2117, Sv. Gotthard 2114 (tunel 1154), Mt. Cenis 2098 (tunel 1294), Col du Lautaret 2075, Bernardino 2063, Simplon 2010, Tonale 1884, Maloja 1811, Tre Croci 1808, Arlberg 1802 (tunel 1311), Radstadske Taure 1738, Katschberg 1641, Ampezzanska cesta 1522, Reschen Scheideck 1494, Brenner 1370, Mendel 1354, Prebüchl 1227, Predil 1162, Semmering 980 (tunel 897) m.

koji se je 27. rujna 1804. prvi popeo na Ortler. S ovoga mjesta pruža se prekrasan vidik. Kojih 300 metara niže leže u dolini »Heilige drei Brunnen« s kapelicom (1598 m.). Nad ovom bjelasa se na rubu šumskom Berglhütte (2212 m.) na podnožju Pleisshorna (3154 m.), a tamo na pećinama Tabarette gleda daleko u svijet Payerova koliba (3020 m.). Medju Tabarettom i Pleisshornom vodi strma »Hohe Eisrinne« do sjajno bijelog gornjeg Ortlerovog ledenjaka, dočim se vrhunac Ortlera odavle ne vidi. Od Ortlerove gromadi spušta se u dolinu zapadno od Pleisshorna doljni Ortlerov ledenjak, koga Nashornspitze (2917 m.) dijeli od Trafoiskog ledenjaka. Iz gornjega kraja doljnog ledenjaka vidi se Thurwieserspitze (3648 m.), od koje se prema zapadu proteže sjajno-bijela kosa, skoro okomita Trafoier Eiswand (3557 m.). Gornji kraj Trafoiskog ledenaka pokriva kao kruna elegantna piramida, koju tvori Schneeglocke (3413 m.), dočim ga nezgrapna piramida pećinaste »Vordere Madatschspitze« (3101) dijeli od širokog Madatschfernera, najlaglje pristupnog ledenjaka u ovom predjelu.

Vozeći se dalje doskora dolaziš do kamene ploče, koja označuje mjesto, gdje je Tourville g. 1876. u dubinu survao svoju ženu, hineć po tom unesrećenje, da dobije visoku osigurninu.

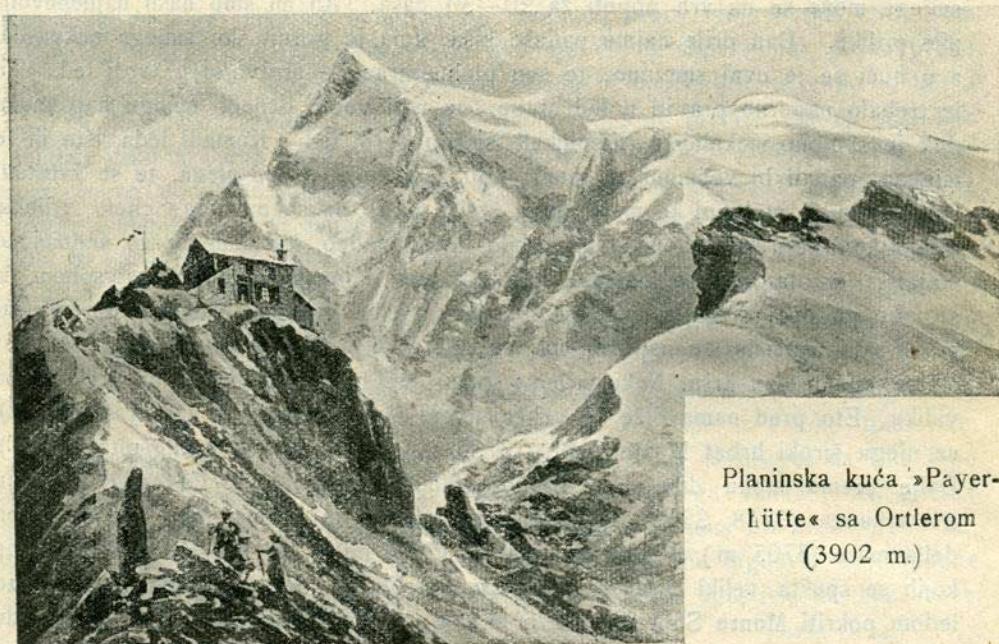
Polagano ali neprestano uspinju se kola, sve više se širi i sve veličajniji biva vidik. Već se vidi i gornja Ortlerova ravan, ali još se skriva vršak sam. Na obzoru iznad doljnog Ortlerovog ledenjaka pokazuje se bijeli hrbat strmoga Monte Zebri (3735 m.). Tik pred nama su vrhovi Madatschspitzen, tri po redu se dižuća vrška (3301, 3309, 3432 m.), a zapadno od ovih spuštaju se veličajni ledenjaci (séracs) Madatscha. Iza ovih pokazuje se bijela piramida Tuckettspitze (3458 m.), dalje zapadno Payerspitze (3396 m.), zatim elegantna, bijela, gotovo trokutna Geisterspitze (3476 m.), od koje se dalje prema zapadu sasvim lagano spušta Ebenferner. Nakon vožnje od $1\frac{1}{2}$ sata stignu kola do Franzenshöhe (2188 m.), male ravnice, gdje se nalazi svratište i gdje smo objedovali.

Iza objeda podjem pješke naprijed nasladijući se prekrasnim vidikom i gledajući pred sobom cestu, koja se u mnogobrojnim zavojima vede na obronku strmih pećina i stijena, te se diže do svoje najviše točke, do Ferdinandshöhe. Sada se već vidi vrhunac Ortlera (3902 m.), koji se kano igla uzvisuje iz gornje ravni. Nu i tamo ostraga prema sjevero-istoku otvara se vidik na snijegom pokrite vrhunce Oetzthalskih Alpa (Weisskugel 3746 m., Wildspitze 3783 m., Similaun 3607 m., Zuckerhütl 3517 m. i t. d.). Iza sata hoda stignu me kola i ja rado opet jednom na svoje mjesto, jer sam se na popodnevnom suncu dobrano ugrijao. I opet za sat eto nas na vrhu ceste (2760 m.). Brzo spremim svoje stvari te podjem do ravnatelja gostionice, da mi naruči vodič za sutrašnji ulaz na Geisterspitze. S visine Stilfserjocha vidik je dosta ograničen, jer se taj prelaz čini kao klanac među gorjem. Odavle se vidi samo gorje tik oko Ortlera, a na talijansku stranu Piz Umbrail (3032 m.), te doline Braulia i Muranze. S toga podjem na Dreisprachenspitze (2843 m.), vrhunac, na koji se od Ferdinandshöhe lako dodje za 15 min., i koji je znamenit sa krasnoga vidika a i još s toga, što se na njem stiču granice Austrije, Italije i Švicarske. Prema tomu bi se za pravo

morao zvati Dreilandesspitze; jer se ovdje sastaju samo dva jezika i to: talijanski i njemački. Dreisprachenspitze nije vrhunac za sebe, već je izdanak Röthelsspitze (3030 m.). Prekrasan je vidik na Ortlerovo gorje, prema zapadu se otvara još na impozantnu Berninu, a prema jugu preko Ebenferner na Adamello i Veltlinsko gorje.

Kada sam sišao, dočeka me vodič (Ivan Theiner), kojega mi je ravnatelj naručio. Dogovorimo se, da ćemo sutra u jutro poći na Geisterspitze, bude li vrijeme zgodno. Nato si spremim stvari, a u 7 sati bio sam već kod večere, jer sam nakanio poći rano spavati, gdje je trebalo sutradan ustati najkasnije u 4 sata.

Već malo poslije 3 sata oživi gostionica, a u 4 sata zakuca vodič i na

Planinska kuća »Payer-Lütte« sa Ortlerom
(3902 m.)

moja vrata. Skočim brzo iz kreveta, obučem se, obrišem lice i ruku mokrim ručnikom, osušim i otarem se dobro pa namažem mješavinom vaselina i lanolina. U brzo pojedem zajutrak, zagrñem se u kabanicu, obučem debele vunene rukavice i stupim iz kuće u prozirnu tminu svitajućega jutra. Nisam pogledao na toplojer, ali mislim, da nije bilo nad nišicom. Zadjemo za kuću i za kratko na Ebenferner, te tu moje noge prvi puta u životu počmu hodati ledenjakom. Površina snijega bila je još čvrsta, smrzla, te smo njime lahko hodali kano po cesti, a to tim više, što mu je strmina veoma malena. Isprva duvaše oštiri ledeni vjetar, koji me je palio po licu kano vatru, te me je očuvalo od ožegline, što sam se dobro mašcu namazao. Išli smo skoro sasvim prema jugu, te smo nakon pol sata kod Vitelli-sedla (2916 m.) zakrenuli na istok. U to se je počelo dizati sunce iza Ortlera i

za kratko sjajio je oko nas bijeli dan. Kod Vitellisedla nastade strmina ledenjaka nešto veća, a osim toga se tu i tamo pokazaše koja pukotina, te me je sada vodič privezao na uže. Kano mali prst debelo 10 met. dugo manilsko uže sveza mi ispod pazuha, zatim sebi oko pasa te ga omota oko svoje ruke tako, da je od njega do mene ostao razmak od koja 3 m. Kada smo došli do koje pukotine, pustio bi uže dulje, na 5—6 met., zaustavio me, prešao oprezno svojom batinom pipajući preko, a tek onda ja za njim podjem. Tako hodajući prodjosmo me iju Naglerspitze (3274 m.) i Monte Livrio (3117 m.). Nakon dva sata prispjesmo do mjesta, gdje se diže lijepa ledena piramida, Geisterspitze, na sastanku triju ledenjaka: Madatsch-Ferner, Eben-Ferner i Vedretta di Monte Cristallo. Piramida je visoka blizu 100 m., stijene su joj vrlo strme (45—50°), nu kod povoljnoga snijega može se na vrh popeti za 20—30 časa. Ali mi smo našli najnepovoljnije prilike. Dan prije najme padaše kiša, koja je gornji sloj snijega nakvasila, a u noći se je ovaj smrznuo, te svu plohu piramide pretvorio u tvrdi led. Tu je trebalo naporno praviti u led stube, pa moj vodič ocijedi mnogu kap znoja, dok je svojom sjekalicom (Eispickel) sjekao tvrdi led. Komadi leda, što ih je isjekao, padali bi većinom na mene, koji sam stajao ispod njega, te se zaustavliali na stubi, u kojoj je moja noga stala tako, da su mi noge cijelo vrijeme bile zakopane u ledu. I inače mi je bilo dosta hladno, što sam morao nepomično stajati; jer da sam se maknuo, bio bih pao i povukao vodiča za sobom, a sigurno po onoj tvrdoj strmini ne bi sišli s cijelim kostima. Nakon naporna rada od 1 sata uspesmo se napokon na vrh (3476 m.), koji je po pr. na 15 m. čist od snijega te pun krša. Neko vrijeme stajali smo na vrhu uživajući na prekrasnom vidiku. Eto pred nama diže se veličanstveni i ogromni starac Ortler (3902 m.), uz njega široki hrbat Monte Zebru (3735 m.), te strmi vrh Königspitze (3857). Dalje prema istoku diže se iz širokog Zufall-Fernera Monte Cevedale sa svojim tri vrhunca (3718, 3762, 3774 m.), od kojega se prema jugu redaju Palon della mare (3705 m.), Punta San Matteo (3692 m.) i Piz Tresero (3602 m.), od kojih se spušta veliki ledenjak Vedretta del Forno. Ravno prema jugu vidim ledom pokriti Monte Sobretta (3296 m.), a u daljini Adamello gorje. Na zapadu ističe se Bernina, kojoj je najviši vrh Piz Bernina (4052 m.), prema sjeverozapadu Silvretta sa Piz Buinom (3316 m.) i Fluchthornom (3408 m.), a prema sjeveru Stubaiske (Zuckerhütl 3511) i Oezthalske Alpe (Weisskugel 3716). Nu tko bi nabrojio i raspoznao stotine tih vrhunaca, koji se tu oko mene redaju jedan uz drugoga, jedan pokrit snijegom i ledom, drugi sav kao od kamenja, ovi blizi, jasni, ogromni, oni dalji tamo pitomiji, a treći ondje daleki, jedan do drugoga kano krtičnjaci. A sve to lica tako je čudno, jer su doline prikrite oblacima, te mi se učini kano da nema drugoga svijeta, pa da se nalazim negdje visoko gore u carstvu kamena, leda i snijega, obasjanom onim sjajnim suncem, što se tamo sjaji nad blištećim se vrhom Ortlera. I u svem tom carstvu sve je tih i mirno kano mrtvo, jedini živi stvorovi da smo moj vodič i ja. U to dobro prenećeči glas i mi opazimo nasuprot na skoro okominoj sniježnoj plohi kano prilijepljeno šestoricu ljudi, koji se polagano penju do prelaza u Italiju.

(Madatschjoch 3340 m.). Dadosmo se u zaklon, koji je otvoren prema istoku, da onđe grijani suncem malo založimo. Odavle smo gledali putnike, koji su po Zufallferneru išli na Monte Ceredale (oko 10 društava), dočim je na Ortleru bilo samo jedno. Iza tričetvrt sata odmora krenemo natrag. Kod silaza trebalo je biti osobito oprezan, jer je laglje i manje pogibeljno uzlaziti nego li silaziti. Silazio sam prvi i to tako, da je vodič šiljak svoje sjekalice zabio u led pa me pustio poći nekoliko stuba, komandirao »stoj«, na što sam morao ja zasjeći sjekalicu i čekati, dok on do mene stigne. Tako smo za $\frac{1}{4}$ sata sašli s piramide te dugim koracima pokročili po snijegu Ebenfernera, gdje je vodič opet naprijed išao i oprezno ispitivao naš put. Isprva dobro hodasmo, ali doskora sunce tako raskvasi snijeg, te smo propadali do preko gležanja, što me je veoma umaralo. Kada smo došli do koje pukotine u ledenjaku, moradoh zabitivo svoju batinu, dok sam došao do tvrdoga temelja, ovezati uže oko nje, te je tada vodič pošao preko nje oprezno pipajući šiljkom svoje batine. Kada bi on prešao, učvrstio bi se, a nato bi ja pošao za njime. U blizini Vitellijocha kod prelaza takove pukotine očutim, kako mi lijeva noga najedanput polagano propada sve dublje, i tek kada sam propao do preko koljena, očutim čvrstu podlogu; ali sada jedva nogu iz snijega izvukoh. U to se snijeg već sasvim raskaši, te smo hodali kano po vodi; gdje bi pako bio ledenjak malo strmiji, mogli smo se po njemu sklizati, akoprem su nam obojici bile cipele oštro podkovane. Oko 10 sati bili smo opet kod hôtela. Akoprem sam zadnje vrijeme bio napornim hodanjem po mehkom snijegu tako izmučen, da sam jedva noge vukao, to sam se za kratko vrijeme oporavio, te još prije podne šetao, a poslije podne odvezao se u Bormio (1225 m.), kamo sam pod večer stigao. Taj dan sam dakle položio ispit iz visoke touristike. Dokazah jedno, da sam za tu svrhu dosta spretan i jak, a drugo, da sam i po svom zdravlju sposoban, jer nisam zamijetio ni najmanjega znaka t. zv. gorske bolesti, akoprem sam u jednom danu prevalio razliku u visini od preko 2200 m., krenuvši prije podne sa visine od 1541 met. (Trafoi), pa dignuvši se slijedeće jutro na 3476 met. (Geisterspitze), a po podne se opet spustivši na 1225 met. (Bormio).

(Svršit će se.)

Iz Zagreba preko Orjena do Kotora.

Piše Vjekoslav Novotni.

Iz silnoga onoga i mrkoga sklopa gorskoga, koji danas čini granicu izmedju Dalmacije, Crnegore i Hercegovine, diže se Orjen 1895 m iznad mora.

Rješih se prevaliti tih 791 km.* preko Bosne i Hercegovine. Ako hoćeš morem na Orjen, valja ti u Boku do Risna ili Hercegnovoga; stići ćeš pako

* Od Zagreba do Broda Bosanskoga ima 211 km; od Broda Bos. do Sarajeva 270 km; od Sarajeva do Mostara 134 km; od Mostara do Trebinja 140 km; od Trebinja do Hercegovačkog Graba 16'5 km., od Graba do Vrbanja donjeg 12'5 km., a od Vrbanja na Orjen 7 km.

onamo iz Zagreba preko Trsta u najpovoljnijem slučaju i sa novim parobrodom, brzoplovkom Wurmbrand, za 37 (38), brzovlakom za 34 (35) sati. Bosnom i Hercegovinom stigavaš do Trebinja za 29 sati vožnje ne računajući noćenje u Sarajevu.

Dana 23. srpnja stisnuh se u veče u 9·30 s. u Brodski vlak, ne bi li ono šest sati do Broda prespavao; ali mi slabo sreća posluži kao što i suputnicima, jer bijaše kao obično odviše putnika. U Bosanskom Brodu imaš prilike protegnuti snene kosti i okrijepiti dobrim doručkom uvijek budni želudac; tuj ti je najme čekati na polaz u Sarajevo čitav sat i četvrt.

Tko još nije putovao Bosnom, a ima nešto duše za prirodne krasote, ne će ni sada spavati, premda bi ga vrućina ljetna mogla izmučiti, a i elegantna i osamljena sijela u bosanskim željeznicama na san namamiti. Toliko krasote pruža put novajlij, kad je jednom prevalio ravnou onu i mrtvu Bosansku Posavinu, pak stigao kod Doboja do rijeke Bosne, koja ga prati sve do Sarajeva i na izvor svoj. Ta krasota leži u nekoj posebnoj konfiguraciji gora i dolina, njenoj jedrini i raznolikosti, često i u nekoj kulturnoj nesuglasici zemlje, ljudi, sela i kuća.

Željeznica se vije i previja, bije i probija uspinjući se malo po malo uz rijeku Bosnu, tako da se od Broda do Sarajeva za 440 m. diže. Između mnogih prirodnih krasnih prizora, koje će i nehotice oko putnika zahvatati, jamačno će mjesto kao: Maglaj, Žepče, Vranduk, Zenica, Visoko u prvom redu začarati što svojim pitomim sijelom, što opet mrkim, pustim kamenom. Obširan turistički opis toga puta donese negdje prije dvije godine podlistak Nar. Novina.

Nu još više ćeš se diviti velebnoj prirodnoj panorami, kad kreneš od Sarajeva preko Konjice, Mostara, Gabele, Huma do Trebinja; diviti i radi mnogo-vrsnosti orografskih i hidrografskih slika pa i radi golemlih im kontrasta, koji ti se na tom putu od 274 km. ukazuju za 12 sati neprekidne vožnje.

Tko će opisati te krasote? Držim, da ih i najvieštije pero tek samo može istaći. I onako uživa samo onaj, koji ima čuvstva za velebnost takih prizora, a najsavršeniji im opis uvijek samo vrijedi, koliko pusta, mrtva riječ.

Od Sarajeva, koje leži 540 m. nad morem, diže se željeznica u 39 km. za 336 metara jednakom strminom kroz pitoma sela, plodne uvale, jedre šume i obrasle gorske visove. Kod stanice Ivan, kojom ostavljaš Bosnu pa prelaziš dugim rovom u Hercegovinu, silazi željeznica zubatica* sa visine od 876·3 m. još strmijim padom do stanice »Konjica« na 280 m. nad morem. U 17 km. dakle pada za 596 metara. Željeznica juri sad kroz rov, sad se spušta preko tankog mosta, sad se opet uspinje na kameni nasip pa se vere kroz klanac na strme, gole petine, ovdje bijelo-žute, ondje crno-sure. Čini ti se, da se tuj gorski divovi gone, nabacuju, boj biju, ondje opet kao da je brižna ruka umjetnica sadjelala liticu i naslagala jednu na drugu, tako da te strah hvata, sad nà će u duboki gorski jaz pa tebe i željeznici urušiti sa sitnog ruba, kojim se voziš.

* Bošnjak ju tako zove, jezično pravilno, a ne »zubčanica«, kako negdje čitah u jednom našem strakovnom lietu.

Kod Konjice te stigne rijeka Neretva pa te neprekidno prati 117 km. sve do Gabele. Teškom mukom se njeni valovi probijaju kroz pećine Prenj planine. Kao živa zmija se ta rijeka izvija i previja pod silom strmih tih gorskih rebara, koja su ju ljuto stisla sa svih strana i s kojih ona u sto i sto zapje- nušenih slapova gorskoj sili izmiče. Badava. Mrke te kose često strašnih, fantastičnih oblika ruše se u zeleno-modre njene valove na željeznički put, koji spaja Sarajevo sa Mostarom. Prodjoh ovuda dva puta na kotaču svagda u ljetno sušno doba, gdje se obično Neretva duboko u korito stisne; ali svejedno užasno jeći šum one borbe, što ju voda vodi sa kamenim klisurama te Prenj planine, toga doma divokoze i medjeda, gdje snijeg stalno ljetuje. Kakova će tek ta borba biti za oluje i u vrijeme kišno, gdje se za 24 sata voda u koritu za 15 metara digne i gdje nam se pričinja, da se sva planina niše pod užasnom tutnjavom i uvijek živom njenom jekom, a osobito na takovim mjestima, gdje se korito rijeke pod tjesnim sklopom gorskim suzuje na 4—5 metara.

Sličnih prizora naći će putnik u Bosnoj na Uni ispod Kulen-Vakufa a onda i prema Krupi, gdje se ponornica Krušnica sa Suvajčicom i Pučeničkim potokom u Unu izljeva, osobito pako niže prema divnoj Otoki. Jednako se proljevaju i sustopice dostigavaju valovi Sane od Ključa prema Sanskom mostu, rijeke Bosne pred Lašvom i pod Lašvom, rijeke Plive od Jezera do Jajca, a osobito rijeke Vrbasa od Jajca do Donjega Vakufa pa prema Banjaluci na 80 metara daljine sve do kule Bočac.

U zabuni sa toli zornih i tako oprečnih prirodnih krasota oko Neretve ne bi nimalo bilo čudo, kad putnik ne bi opazio slapova potoka Trešanjice ispod visa Orošca kod stanice »Brdjani«, ili kad ne bi video vrela »Perutac« ili »Praporac«, što su ga iza okupacije prozvali »Komadinskim vrelom« po tadanjem pukovniku Milošu Komadini. To vrelo pada ispod pruge, kojom se voziš, kroz krš širinom od 6 metara sa visine od 10 metara preko litica neposredno u Neretvu.

I Crno vrelo pred stanicom »Raškagora« sa lijeve strane Neretve neka putnik ne žali pohoditi.

Prema Mostaru planina uzmiče i lijevo i desno. Pred Mostarom puklo blato Mostarsko i ravan okružena golim planinama, na kojima se ovdje ježe samo kule i utvrde. — Mostar grad znatan je i položajem i historijom i kulturnom. U najnovije doba podiže pokojni Kallay tuj gimnaziju, koja bi mogla svaku prijestolnicu rjesiti. Rimski kultura ostavi tuj do danas svojih znatnih tragova, kao što dokazuje mjesto Počitelj. Iz druge polovine 16. vijeka naći ćeš u Žitomisliću pravoslavni samostan, što ga domaća kultura sagradi i do danas na životu održa. Ali i Osmanlije ostavise tuj tragova kulture sagradivši medju inim most preko Neretve, koji je gradjen na jedan luk širok 28 metara a visok 19 m.

Od prirodnih krasota ne smije turista tuj zaboraviti poći na izvor Bune, koja iz kamena rijekom izvire, čuvajući razvaline džamije, koju raskoli pećina s visa sašla.

Onom neobičnom silom, kojom Buna izvire, probija kraj Dubrovnika O m b l a rijeka, na kojoj praktički Dalmatjac mlin sagradi. Sličnim načinom gotovom rijeđekom provaljuju medju inim u Bosnoj još: Bosna kod Iližda kraj Sarajeva, Krušnica kod Krupe, Lašva na kuli u Travniku, Klokoč kod Bišća ispod Plješivice, gdje sam prije 14 godina — nikad ne ču zaboraviti — za nagle poplave kilometar daleko poljem do koljena vodu morao gaziti vraćajući se sa Turčinom Jusufom Čatićem sa izvora Klokoča u Bišće.

Pozoran turista opaziti će na putu iz Sarajeva do Mostara u svako doba godišta dva razna svijeta i u prirodi, vegetaciji, i u kulturi polja i ljudi. To čini znatna klimatska razlika između Bosne i Hercegovine, što ju stvaraju u jednu ruku gore, koje Bosnu zatvaraju, tako da tople morske struje ne mogu direktno do nje, a u drugu ruku relativna visina tla. Sarajevo naime leži 540 m nad morem, a Mostar samo 59 m.; do Metkovića tlo pada na 32 m.

Od Mostara do Gabele, putem od 27 km., stere se niz plodnih polja i vrtova. Tuj se ističe Čapljina kao skladište duhana hercegovca, onda kao tržište ptica i jegulje ribe, što ju u velike love na Neretvi, na obližnjem Deranskom jezeru, u Svitanskom blatu, po ritu oko struga Krupe i na Utovskom blatu, znamenitom za prirodoslovce kao ono Obedska bara u nas. Od okupacije taj je kraj i za lovce pravi eldorado, tek 10 km. odaljen od stanice Gabele.

Gabela je željezničko raskršće: jedna pruga vodi u 4 km. odaljeni Metković, gdje putnika čeka morski parobrod; druga ide preko Huma austrijskom državnom željeznicom do Gruža na 101 km. daljine; treća se od Huma odvaja do Trebinja na 17 km., a četvrta od Huma opet zalazi na austrijsku drž. željeznicu preko Hercegnovoga do Zelenike ili Meljinâ u srce Boke Kotorske na 78 km. daljine.

Okolina Gabele od preznamenite je historijske i kulturne uspomene. Za tu grudu okrvari svoj mač Rim, Mleci, Cnagora, Dučrovnik, Turci, Austrija, Francezi. Niže 4 km. današnjemu selu Gabeli leže razvaline glasovite rimske Narone, kojoj je ime sačuvano tuj u potoku Morinu. U 17. vijeku često se spominje tuj u bojama Tursko-Mletačkim Morinska kula. U srednjem vijeku cvatilaše na tlu današnje Gabele tržište pod imenom »Drijeva« ili »Ladje« latinski »Forum« ili »Mecatum Narenti«. Osmanlije ovdje podignu jake utvrde uvidjajući, da je to mjesto ključ i prema kopnu i prema moru. Od to doba Talijani mjesto prozvaše »Gabela« po carinari, što se je tuj plaćala.

Od Gabele prema Humu se opet željezница uspinje i to 17 m. na hiljadu. Prešavši nedaleko Gabele Neretvu vijuga se kamenim gorjem, zalazi opetovno u rovove, obilazi dražice, koje se spuštaju u nizine Svitavskoga i Deranskoga blata, pa ti daje ovako priliku sa visa jednim se pogledom sit nagledati i jednoga dijela plodne Neretve i silne neplodne ravnice, za suše ritom zarasle, a za trajne kiše u samo jezera raztrgane, često i u jedno more zalivene.

Kraj je taj pust i vegetacijom i naseljem, sirotan domovima i zemljom hranicom. Sretni su još oni brdjani sirotani, koji stanuju s lijeve i desne Popova polja, što ga Trebinjčica čini, kad usahne, te zemljiste blagotvorno za sjetu.

ostavlja. To polje sižuć od Stožina do Budjana duljinom od blizo 30 km. a širinom od kakovih 200 do 2000 m. zasadjeno je ljeti ponajviše kukuruzom i duhanom. Na nj se s lijeva i desna nagledaju mrki, gole gorski visovi do 1400 m. visoki; kao ono oko Mrkonjića, sela odaljenoga od željezničke stanice »Poljice« do 4 km: Tuhaljska Bjelina (1396 m.), Radoš (1249 m.), Ilija (1338 m.). Polje to propušta vodu Trebinjice na mahove otvorima u polju, koje se čine kao lijevak. Takovih lijevaka naći ćeš obično samo u kraškom podolju, kao ono i na putu od Ougulina na Plitvice i kakovih sam silu našao i na putu od Sitnice u Banjaluku.

U mrkom tom sklopu gorskog, u kojem bez vrela Bosanska željeznička uprava na stanicama iskopa cisternâ, da makine vodom napaja, opaziti ćeš ovdje onđe razvaline nekad tvrda grada. Tako ti pred stanicom Utovo, čim si prešao stanicu Hrasno, kolijevku hercegovačkog vojvode i kneza Ivana Musića, strši gradina i u narodnoj pjesmi poznatih silnika, begovâ Rizvanbegovića, gospodara Stolca, Ljubinja, Huma, Trebinja i sela i zemalja naokolo. Medju ovima izadje na glas kao strašni zulumčar kesedžija Hadžibeg. To je onaj isti, kojega je za Napoleona I. franceski maršal Marmont primamio prijateljstvom političkim, da mu je kao bojni saveznik bitno pomogao Dubrovnik osvojiti, a godinu dana poslije toga poraziti Crnogorce, udružene sa Rusima, na bojištu kod Trebinja, koje se i danas zove »Moskovske ploče«.

Cesta se do stанице »Ravno«, odaljene od Gabele 38 km., jednako diže do visine od 374 m., a odavle se opet po malo spušta do Trebinja na 273 m.

Stigoh u Trebinje željeznicom u 9 i pol noći. To je glavno mjesto najjužnjeg Hercegovačkoga, Trebinjskoga kotara. Leži 273 m. nad morem, na desnoj obali Trebinjice, što izvire ispod Bileće* 22 km. sjeverno od Trebinja.

Kao što nekoć, tako je i danas Trebinje tvrdo mjesto, jaka utvrda, krcata vojnicima svake ruke. Broji tek preko 2000 duša. U nj se stišu četiri glavne ceste: iz Dubrovnika, iz Hercegovoga, iz Stolca preko Ljubinja i Popova polja i napokon iz Bileće, koji preko Plane spaja i Stolac i Gacko.

Založiv legoh i zaspah kao vreća.

Sutradan u zoru uredim svoj kotač, kojim sam samo vozio od Konjice do Gabele, založimobilno, pa hajd na Orjen.

Bijaše tek minula peta ura, kad sam prejurio most preko Trebinjice krasnom cestom, koja vodi u Hercegnovi preko Popova sela, Graba, Mreinâ, te izlazi kod Grude na cestu, koja opet spaja Dubrovnik sa Hercegovim, srcem Boke Kotorske.

S početka teče cesta ravno prodolom okruženim sa svih strana — rekao bih — vojskom mrkih, kamenih glava i glavica: U zaledju, sa sjevera, spuštaju se na Trebinje vrhovi kao ono: Gljiva (1038 m.), Kamena glavica (1022 m.), Leotar (1229 m.); sa istoka mi još sakrivaše sunce bezbroj visova Koreničkoga i Klobučkoga gorja te Bijele gore, sve od 900 do 1700 m. visokih, štono kao djeca harna štitom okružuju starca Orjena, ali opet i na moju cestu silaze dolovima, kosama i vrhovima do 700 m. visokim; sa jugozapada opet Sniježnica

* Na kartama стоји Bilek, ali po historiji i narodnom izgovoru valja reći Bileća-e.

(1234 m.) poslala svoje kukove i sedla do ceste kao ono: Vilenjak, Štedar (1165 m.) i drugu gorsku braću. Sve naokolo hladovina i tajinstveni mir goni kotač onamo, gdje sunce izlazi.

Iza Čičeva a još više iza Graba se cesta sve po malo diže izvijajući se pred strminama, koji na cestu padaju, i zalazeći u sve tješniji dol. Za dobar sat iza Vilenjaka, Probojeva dola i Presjeke stigoh do Popova korita, koje je odaljeno od Trebinja nešto preko 20 km. Tuj kod Kurjoštice ostavih cestu skrenuvši lijevo Jabol-dolom na gorski put. Ovaj se iza dobra kilometra opet razdvaja: jedan ide preko visočine Bjelotine jugoistočno na Hercegnovi, drugi, kojim ja udarih, na istok, upravo na Orjensko ždrijelo. Više pješice no vozeć prodjem Bratov-dol te stignem sve strmijim putom do oružničke straže. Većma gledan no trudan sjedoh tuj pa, kad nisam dobio varenike, svarih si čaj, što ga vazda uza se nosim, založim malo mesa i kruha te se iza po sata uputim dalje.

Za dobar sat dobra hoda po jednakom dobrom gorskem putu minem dva zaselka, na koje gledaju s desna gora Bjelotina, a s lijeva duga ona mrka kosa, koja je od Graba zaredala prema jugoistoku do pod Orjen mnogim vrhovima, među kojima se ističe Svitavac mali, Svitavac veliki (1528 m.), Štirovnik (1600 m.), Kalupna greda (1735 m.), Štirovnik veliki (1722 m.). U to ugledam pred sobom i s desne strane više novih zidanica. To ti je Vrbanje. Velika vojarna, oružnička postaja i nova šumarija udružile se ovdje. Jedan dio kuća stoji tuj lijevo s puta, drugi desno; ono je gornje Vrbanje (1198 m.), ovo doljne. Ovdje stoji jaka posada vojna, jer tuj vode znatne gorske raskrsnice i jer je na domak granica Hercegovačko-Dalmatinska. Jedna naime raskrsnica gorska vodi odavle na desno dolje u Hercegnovi i to na isti onaj put, koji vodi iz Trebinja; druga ide u Trebinje, a treća preda mnom u Krivošije i zapadnu Crnugoru.

Ožednih. Kapral jedan dade mi iz vojne kamenice dobre vode nakapnice. Vrela nema ni bunara. Zapare još ne osjetih, prem sam kroz košulju dobro očutio žar sunčani. Kaput najme obično skidam i složim na kotač. Tako i danas stvorih već na Jablan-dolu, gdje eno sa glavne ceste na gorski put skrenuh.

Ne znam, jesam li ja ili moj kotač okupio ljude za ono kratko vrijeme, što sam čekajući vode razgovarao sa ono dva vojnika, ispitujući ih i ovo i ono a i za ulaz na sam vrh Orjena, koji mi se pred licem uzdizao još preko 800 m. Rekao bih, da je moj kotač, prvi tuj pod Orjenom, vojнике i ono seljaka ustavlja, koji će prolazeći radoznalo pitati, kuda ću. Bilo mi to zgodno, jer sam tako saznao, da mogu na Orjen ili kroz gornje Vrbanje pa na Mđugorje, ili na sedlo, kud se obično a i bolje ide.

Deveta ura bjaše minula, kad sam odavle krenuo sa momkom jednim, koga sam uz nagradu prenagovorio, da sa mnom podje na vrh. »Imaš još tri sata na vrh», reći će mi moj Miie na pitanje, koliko ima do vrha.

Nastavim dakle istim dobrim kamenim putem uzbrdice preko pašnjaka, kojim za malo zadnjem u hlad jedra bukvika Balješin-dola. Iza 3 km. u tom bukviku izadjem na čistinu, s koje preko silnih obraslih gorskih rebara i golih mrkih ka-

menih glavica Šubre, Dobrostice i Bjelotine planine zapanjen zagledah pučinu morsku, koja se s desne mi ruke plavetno ljeskala u sunčanom polužaru te se u nedoglednoj daljini gubila na nebu kao nit sive magle.

Negdje sam se bio zagledao u tu neodoljivo čarobnu panoramu zaboraviv na put i na svoga Mileta. Ovaj me najme iza ledja mojih ostavi pobrzav tiho besputicem niz dol. Opazim ga na 200 koraka. »Ma kuda ćeš tamo, Mile, zdravlja Ti?« priviknem mu. »Na lokvu«, on će. »Stani der, eto i mene!« Za pet časa eto nas do stijene jedne, pod kojom kameni duboko korito puno vode i suledice. Napismo se zdravo. Takovih ledenica — na Plješivici ličkoj zovu ih »sniježnici« — ima pod Orjenom mnogo. Bura u kamene jame, često mnogo metara duboke, nanese snijeg, gdje se jugom i novom burom oledi. Hercegovci, još više Crnogorci, sijeku iz takovih ledenica ljeti led pa ga na mazgama u vrećama ili samo granama ovita snesu dolje u Boku, gdje ga metar po forintu prodavaju. U Kotoru možeš ljeti u jutro svaki dan vidjeti u kavani na molu, gdje ti momak trkom spremi led, za koji se je on i mazga cijelu veče i svu noć mučio. Mršavoj toj zaradi spade cijena ovo zadnjih godina, otkada su dioničari Dubrovački nn rjeci Ombli podigli tvornicu leda, što ga sada željeznica i u Trebinje i u Boku Kotorsku razvaža, naročito u Hercegnovi, Meljine i Tivat.

Uspinjući se prebrusimo dva kršna korita još uvijek dobrim putem. Za čas eto nas pred kameni spomenik a naprotiv mu visok crnožuti stup. Onaj prvi bi podignut na uspomenu kraljevića Rudolfa, koji je god. 1888 u opancima taj krš gazio, a onaj drugi u znak, da je tuj medja Hercegovine i Dalmacije, ujedno ulaz u Krivošije.

Tako se uspesmo tik pod glavu Orjena, na Orjensko sedlo (1594 m.). Tuj skrenusmo s puta na sjeve. Jedanaesta ura minu.

Pojurismo kamenom stazom. Moj se kotač stade hvatati sad o kamen, sad o žilavu grančicu niska borića ili trave. Čim bliže vrhu, tim naglijie odbijasmo noge. I moj Mile se pod opankom oznoji, ako i ne toliko od sunčane žege, koliko od vrleti i besputice, kojom kadikad udarismo obilazeći sad ovaj sad onaj golemi kamen, kameni humak ili kamene gomile, nastale tim, što se strmi vis u niz stropošta i rasprne. Takovih gomila naći ćeš i kraj strmih rijeka, gdje kamen i voda, ta dva protivna življa, za život boj biju.

Život bilja i dravlja, oblik gora, visova i krša, lice stijena i litica, zrak gorski uz susjedno more, sve to daje ovom kraju neki osobit život i značaj. Zato i ne osjećaš malih muka, kojim se imaš uz kotač ovdje onđe boriti uspisnući se na sam vrh. Iz silnoga ovoga grohotu najme nikla dosta obilna zelen, bilje, cvijeće, koje se mjestimice i sagom prostrlo; a i bor se, sad pojedinac, sad u dvoje troje uspinjao, gdjegdje se i u gajić udružio, da hladom i mirisom svojim putnika okrijepi. Još ti je bor taj često čudna lica, čudna tijela: ovaj ti se najme čupav prignuo k zemlji, onaj granato razgranio kao štit, treći se zavojito otisnuo u zrak, a četvrti i visinom i jedrinom oholo natkrilio svoje drugove kukavce, pravi gorostač, koji te stao pratiti već tamo od Balješindola, kad si iz velikoga onoga bukvika na čistinu izašao. Uz bor eno još pripuzala kleka i smrč. Od

bilja se tuj sledo kuš (salvia) sa dušicom (thymus), jezičac (achillea) sa malom gorskem djetelicom, gospin cvijet (hypericum) i sitan klinčac sa niskim šjpkom; osobito obilan i za one krajeve karakterističan svjetlomodri i tamnomodri badalj (carduus) pokrio često gorske pašnjake, te se iz daleka modre kao nebo. Uz ovo cvijeće udružila se često ivanska ruža (chrysanthemum), udovica (scabiosa) lisičina (echium), vranilovka (origanum), zvonce (campanula), runjika (hieracium), dragušac (senecio), ljutić (ranunculus) i još druge neke vrsti.

Ali od takove šare tla otima ti se oko i za čudnim licem kraja. Mičuć se naime i izlazeći iza ovoga humka, pak zalazeći za onaj kuk pričinja ti se, kao da se pod tobom slike mijenjaju kao kakovim kinematografom. Pod tobom eter sa sjevera, istoka i juga sjele u sedlo Orjensko razne kose te nanizale stotinu svojih glava i grebena, sve od 1300 do 1700 m. visokih, zijevnulo bezbroj mračnih uvala iz istotoliko vrhova; šarena čisla, sve sapeta na Orjenu.

Sjevernih kosa još ne vidiš, dok se ne popneš na vrh Orjena

Na istok pukla duga kosa, Jaričevac, kako mi kaže moj Mile; najviši mu vrh, Veli Kabao (1525 m.), pada Jelovim-dolom do Crkvica i do glavne ceste u Risan još uvijek sa 1000 m. visine. Niže Jaričevca spušta se istim smijerom prema Risanu duga Crljena greda sa najvišim vrhom Bakočevim Ždrijelom. Južno se diže Goliševac (1721 m.), s kojega se istočnim smijerom otkida spomenuta Crljena greda, a južnim Šubra (1680 m.), koja nalazi u Dobrosticu. Ta kosa pada jednim manjim svojim krajem zapadno, na selo Kruševicu, a drugim znatnijim dijelom istočno upored Jaričevcu i Crljenoj gredi sve do nad Risan, gdje joj se južni kraj Sokolovom gredom još 666 m. uzdiže, dočim se sjeverni kraj Dobrostice svršava Čelinom kosom, sa vrhom »Vela bukvac« (1224 m.) Između Jaričevca i Crljene grede širi se planina Duboki dol, a između Crljene grede, Šubre i Dobrostice Ubajska planina na kamenoj visočini. Kosom Orjenskom na jug preko Orjenskog sedla, Goliševca i Dobrostice teče medja Dalmatinsko-Hercegovačka.

Sav taj gorski vir jednim češ pogledom uhvatiti, a preko svih tih, i surih i crvenkastih visova, bijelih i zelenih nizova ugledati češ još i nedoglednu pučinu morsku sad bijelkastu, sad modru.

(Svršit će se).

Društvene vijesti.

Velemožni gospodin Jovan Radivojević, vijećnik kr. banskoga stola, pristupi u društvo kao utemeljitelj. Podjedno pošalje našemu društvu na dar dvije velike, lijepo uokvirene litografske slike, koje prikazuju Zagreb u cijelosti sa svom prigorskem okolicom u godini 1858. i pojedine mu dijelove gradske u god. 1861. Slike su sa svake strane vrlo lijepo uščuvane. Ovijem činom kao što i pohvalnim za društvo pismom, kojim dar objavljuje, odlikova plan. društvu te ga obveza na ne malu hvalu, koju mu odbor ovijem javno izriče.

Po želji odličnoga darovatelja imadu darovane slike u spomen preodličnoga mu pokojnoga oca doći na Sljeme u gradsku kuću, što će odbor doskora i učiniti.

— Još prije toga pripisla mladi gorljivi planinar, gosp. J. Kozlović, na ruke tajnika društvenoga našemu društvu na dar lijepo veliko zrcalo i devet čuna, da se tim inventar društveni na Sljemenu upotpuni.

Hvala brižnomu prijatelju i drugu našega društva. Živa bi bila želja odbora, da bi se i drugi naši prijatelji sjetili potreba društvenih, uz koje se hrv. planinarsko društvo bori za uspješni rad i časni svoj opstanak.

— Pristupiše u društvo u god. 1903. gosp. Antun Rogina, krznar i trgovac, a u god. 1904. gospoda: Vatroslav Šega, kot. inžinir i Makso Schönstein, nadinžinir i ravnatelj plinare, oba u Zagrebu.

— Pošto je g. Dragutin Hirc, dosadanji urednik »Hrvatskog Planinara«, otstupio od uredništva lista, to je upravni odbor u sjednici svojoj od 18. veljače zamolbom povjerio uredništvo lista tajniku društvenomu, Novotnomu Vjekoslavu, koji je privremeno i primio tu brigu.

— U sjednici upravnoga odbora urečena bi odborska sjednica na 28. t. mj. u $7\frac{1}{2}$ s. Pozivaju se uljudno i ona gg. odbornici, koji onomad ne dospješe, da izvole doći, jer je to zadnja sjednica prije glavne skupštine, koja je odredjena na 10. travnja u 11 s. prije podne u Hôtel Imperial.

Književne vijesti.

— **Vjesnik hrv. arkeološkog društva** u svesci 7. nove serije ima članak od Klaića pod naslovom: Castrum antiquum Paganorum, iz kojega razabiremo, da je taj »Castrum« bio stari grad na nekom brdu zapadno od ceste Kašinsko-Bistričke blizu današnje Kaštine naše još prije 14. vijeka. Spominje se načito ta rasprava iz lijepoga niza radova u tom Vjesniku, jer će ona osobito zainteresovati i zagrebačke planinare, koji često u taj kraj zalaze.

— **Ljubljanski planinski vestnik**, koji izlazi desetu godinu, donosi u prvom ovogodišnjem broju ovaj članak: Iz Trente črez Luknjo, od Trentara.

— **Alpsky vestník**, časopis českoga odbora slovenskoga alpinskoga društva u Pragu, što izlazi šestu godinu, donosi u četvrtom ovogodišnjem broju ove članke: Fünfspic, od Čermaka. Skupina Kaninka, od dr. Vlad. Ružičke. Na kočaru Alpami. U petom broju svršavaju se sva tri ova članka.

— **Casopis turistu**, list českých turista u Pragu, koji izlazi 16. godinu, ima u prvom ovogodišnjem broju ove članke i opise: U špilji Macoškoj, od Absolona (u krašu Moravske).* Ostrog (manastir na Zeti u Crnojgori). Dvojako ime rijeke Miže (njem. Miés) ili Berunke (pritok Moldave), od Vac. Bozděcha. Željezница na Mont Blanc, od Jan. Mareka. Izlet u Sudete, od Frankenbergera.

* Kraš Moravski najbolje do danas opisa monografijom geolog česki J. Prockázka, Prag, 1899.

— **Österreichische Alpenzeitung** ima u prvom ovogodišnjem broju ove opise: Château des Dames (Švajcarski vrh 3489 m.), od Blodiga. Die Roselewand (u austr. Alpama) von Nordosten, od Franzelina. U drugom broju opisuje Ed. Pichl novi put na Mont Blanc.

— **Österreichische Touristen Zeitung** u prvom ovogodišnjem broju donosi ovaj članak: Kaiwandel (u sjevern. Alpama), od Fleischmanna. U drugom broju donosi opis: Die hohe Villerspitze (u austr. Alpama 3104 m.), od Gutmanna.

Netom su izasle ove putopisne i turističke monografije:

Ruski:

— **Dolovninā**, na goru Pamir, Moskva 1903.

Njemački:

— **Zabel**, Durch die Mandschurei und Sibirien, Leipzig 1903. — **Seher**, Reisen und Studien in Persien, Armenien, Kurdistan, Mesopotamien und Aegypten, Elmshorn 1903. — **Schäffer**, Hochtouren in den Alpen, Spanien, Nordafrika, Kalifornien und Mexiko Leipzig 1903. — **Massow**, aus Krim und Kaukasus, Leipzig 1902. — **Blass**, geologischer Führer durch die Tiroler und Voralberger Alpen, Innsbruck 1902. — **Boeck**, durch Indien in's verschlossene Land Nepal, Leipzig 1903. — **Hartert**, aus den Wanderjahren eines Naturforschers in Asien, Afrika und Amerika, Berlin 1902. — **Cook**, die erste Südpolarnacht, Kempten 1903. — **Filchner**, ein Ritt über den Pamir, Berlin 1903.

Franceski:

— **Robin**, la terre. Ses aspects, sa structure, son évolution, Paris 1903. — **Foureau**, d' Alger au Congo par le Tschad, Paris 1902. — **Daullia**, au pays des Pyrénées, Paris 1903. — **Plane**, à travers l' Amerique équatoriale, le Pérou, Paris 1903. — **Du Bourg de Bozas**, mon tour du monde. les Indes, la Chine, le Japon, Paris 1903. —

Velika (87/117 cm.) željeznička i poštanska karta Austro-Ugarske za god. 1904. izasla je u 9. reviziji. Cijena 2·20 Kr.

Raznice.

— U Siječnju t. g. povede natporučnik 59. austr. pukovnije 20 svojih momaka na vojno-turističku vježbu preko vrha Hochkönig (2938 m.) u Salzburgskim Alpama. Podjoše iz Bischofshofena preko Mitterberga na snijegalicama (ski) te zdravi i čili stigoše kući uz dosta znatne elementarne nepogode.

— Stanica »Eismeer« na Švajcarsko Alpinskoj pruzi »Jungfraubahn« (3160 m.) najviša je danas željeznica u Alpama. »Gornergratbahn« siže na 3000 m.; Pilatus željeznica na 2076 m.

— Švicarska snuje u Kantonu »Wallis« graditi električnu uskotračnicu od Zinala u Zermatt.

Poziv.

Prema § 7. društvenih pravila saziva se u Nedjelju 10. travnja 1904. u 11 sati prije podne glavna skupština hrvatskoga planinarskoga društva i to u Hôtel Imperial.

Ovaj odbor moli što uljudnije, da izvole p. n. gg. članovi društveni sva-kako doći na tu skupštinu u interesu društva.

Dnevni red:

1. Predsjednik otvara skupštinu.
2. Ovjerovljuje se zapisnik zadnje glavne skupštine.
3. Čita se izvještaj upravnoga odbora, blagajnika i nadzornoga odbora.
4. Iznašaju se eventualni prijedlozi, i napokon
5. Bira se predsjednik, upravni i nadzorni odbor.

Vrlo se umoljavaju vanjski članovi, da izvole po § 7. pravila doći na tu skupštinu, ili po kojem zastupniku eventualnu želju iznijeti.

Predsjednik: Miroslav grof Kulmer.

Za tajnika: Novotni.

Poziv na pretplatu.

»Hrvatski Planinar« stupa evo ovim brojem u sedmu godinu svoga života.

»Hrvatski Planinar« će i u napredak, kao što dosele, uz nastojati, da čitatelje upozori na prirodno bogastvo i krasotu naše zemlje, isticati će intelektualnu, moralnu i sanitarnu korist, što ju podaje ustrajno i razložno gajano planinarstvo i čovjeku pojedincu, čitavoj obitelji i narodu cijelomu, ne bi li tako uzbudio veću volju za čestit, koristan rad, navraćao duh i na plemenitije i idealnije misli, a rasplamlio u srcu još veću, djelotvorniju ljubav prema Višnjem Tvorcu i potrebnoj nam zlatnoj domovini.

U tu svrhu donositi će »Hrvatski Planinar« u prvom redu planinske opise pojedinih gorskih i planinskih krajeva naše domovine, isticati joj prirodopisne, hydrografske i orografske osobitosti, pobudjivati na ispravak nedostatnih ili krivih znanstvenih rezultata u prirodopisu, prirodoslovju, zemljopisu i u jeziku našem, te iznašati život i rad muževa zaslužnih ma u kojem pravcu za razvitak planinarstva.

Dakako da će »Hrvatski Planinar« uz to svom ljubavi pratiti rad drugih planinarskih, osobito slovenskih društava te se po mogućnosti u što tješnije kolo s njima uhvatiti u zajedničku plemenitu svrhu i u općenito ljudsko kulturno pre-gnuće. Zato će članovi našega društva zalaziti i u susjedne zemlje i narode te im čare i prirodne krasote zgodnim opisom isticati u »Hrvatskom Planinaru«.

Ne može li »Hrvatski Planinar« takovom osnovom svojom, takovim nastojanjem svojim, takim nesebičnim radom svojim malo bar ljubavi za samu stvar pobuditi, e onda će poći bolnom dušom u goru te suznim okom naricati pomoći božju za daljnji mà i gorki svoj život i rad.

»Hrvatski Planinar« izlaziti će, dok ga članovi budu i moralno i materijalno pomagali, kao i dosele svakoga drugoga mjeseca na štamprenom tabaku. Društveni članovi plaćajući na godinu 6 Kr. članarine primaju list besplatno, nečlanovi plaćaju 4 Kr., a djaci 2 Kr. 40 fil. — Pojedini brojevi stoje

40 fil. Pretplata i novci šalju se društvenom blagajniku g. J. Exneru, draguljaru i uraru, Ilica br. 36., sve ostale poslove i uredništva i uprave obavlja Novotni Vjekoslav, profesor na gornjogradskoj gimnaziji.

Konačno moli »Hrvatski Planinar« što smjernije sve svoje prijatelje i čitatelje, da izvole od ljubavi prema domovini uzraditi, kako bi društvo naše ojačalo, a list se naš raširio. Kako se to polučuje, reći će svakomu duša i srce, a neduga pisma i velike molbe.

U to ime Bog pomogao!

Za odbor hrv. planinarskoga društva
Uredništvo „Hrvatskoga Planinara“.

Molba uredništva.

Molimo sve prijatelje planinarstva i sve suradnike »Hrvatskoga Planinara«, koji su dosadanjega brižnoga urednika toli ustrajno pomagali, da i novomu, mlađomu uredniku dadu što češće priliku ispravljati Hrv. Planinaru slagarske pogreške. Hrvatski bo Planinar nalik je gori, u koju valja da čim više planinara često zalazi, da joj se čim bolje i istinitije otkriju čari. Urednik je tek straža u toj gori, da prati planinara. Neće li planinari u tu goru pristupati, e onda gora gubi svoju pravu cijenu i svoj čar, a straža svoju slatku službu.

Članke, opise i izvještaje planinarske nagradjuje društvo po mogućnosti, ako su izvorne.

Molimo sve p. n. prijatelje i suradnike, da pišu na jednoj strani i za slagara čitljivo,

Molimo još i to, da se svi dopisi šalju na ime: profesor **Novotni Vjekoslav, gornjogradска gimnazija, Zagreb.**

Molba uprave.

Sve reklamacije i sve želje članova neka se šalju takodjer na ime: profesor **Novotni Vjekoslav, gornjogradска gimnazija, Zagreb.**

Dopisnica uprave.

Molimo prijatelje živih i mrtvih podružnica u: Zadru, Gospicu, Požegi, Krapini, Ivancu, Križevcu, da nam jave, ima li još tamo neba i zemlje, gore i rijeke, ljubavi i domovine,

Sadržaj: Dva uzlaza kraj Ortlera, od dr. M. pl. Čačkovića. — Iz Zagreba preko Orjena u Kotor, od Vjek. Novotnoga. — Društvene vijesti. — Književne vijesti. — Raznice. — Poziv na glavnu godišnju skupštinu. — Poziv na pretplatu. — Molba uredništva. — Dopisnica uprave.